

Тема о којој се говори

За и против ћирилице

Осврну се на нека питања употребе ћирилице која се расправљају у јавности, првенствено потакнута предлогом одговарајућих амандмана на Устав Србије, јер их треба још разјаснити.

Најпре о смислу Новосадског договора. Мислим да његов смисао није у одређивању поједнаке употребе оба писма на српскохрватском подручју него у констатацији да су, језички гледано, оба писма равноправна, тј. да поједнако добро изражавају српскохрватски језик (што није сасвим тачно, пошто у латиници може да буде нејасно како треба читати двојна слова). Ако се схвати у смислу поједнаке употребе језика на пом. подручју, онда ми у Србији кршимо тај договор јер смо скоро сасвим напустили ћирилицу, а у Хрватској се он крши у супротном смислу, јер скоро да се не употребљава ћирилица. Уколико се договор схваћен у овом смислу жели спровести, треба да га обе стране поштују. Он нема смисла ако га ни једна ни друга страна не поштују. Стога је једино исправно тумачење да Срби употребљавају ћирилицу, а Хрвати латиницу, без обзира на подручје (републику) у којој се налазе.

Из овога излази да и одговарајући амандман на Устав Србије треба схватити на једино исправан начин, тј. да он полази од начела да сви народи Југославије имају на целој територији Југославије право на употребу свог језика и писма како у приватној тако и у јавној употреби и у општењу с властима и органима који врше јавна овлашћења. Али тада се ово начело мора ставити доследно поштовати у целој Југославији.

Полазећи од тога начела, пом. амандман не каже ништа о том саморазумљивом начелу (мада би се могао у том смислу допунити да не би било забуне), већ говори само о таквом праву народности на њиховом подручју.

Исто тако је јасно да се свако може обраћати било ком органу власти или друштва и латиницом, али ће одговор добити ћирилицом.

Изражено је мишљење да ћирилица није савршено писмо. Вероватно да и није, али је савршенија од латинице, те то не може бити разлог да се од ње одрекнемо. Уколико у данашњој ћирици нема слова за неке (полу)гласове којих нема у књижевном језику, треба најпре да се уведу у овај језик, па је лако створити или позајмити одговарајуће слово. Уосталом, Вук је учинио исто са првобитно занемареним гласом х. Још мање ћирилица смета да се пише те уместо да се тако одреди правопис.

Мишљење да ћирилица не може да се употребљава као писмо за рачунаре оповргли су стручњаци техничари на саветовању заједно с лингвистима, о чему је писао „НИН“.

Мислим да не вреди много расправљати о мишљењу по коме би било сувише скупо да се вратимо на ћирилицу, јер треба куповати ћириличне писаће машине. Пре свега, драгоцене културне творевине се не продају или напуштају због новца, а, затим, не треба куповати целе машине него само делове са словима и, најзад, ако је било пара за својевремену замену ћириличних машина латиничним, биће их ваљда и за обрнуту замену. То важи и за друге трошкове.

Разуме се, ко сматра да „српски народ има... великих, оригиналних остварења“, па „... зашто би данас, на прагу XXI века, требало тражити некакве византијске и средњовековне симболе који би били заштитни знак „српства“, тај је за латиницу. Али би он морао да саветује народима који употребљавају латиницу да је се ока-

ну, јер она је чак старовековна и, ако није византијска, онда је римска. Али ако смо толико пребогати, зашто да се не одрекнемо и самог српског језика? Уосталом, има и предлог да се докторске тезе пишу на страном језику како би се избегли трошкови превода!

По једном мишљењу, ћирилица је „карактеристичнија“ за наше територије (које су то „наше територије“, имају ли оне име?), али је и латиница „наше“ писмо. Тако се ипак признаје да је ћирилица „нашије“ писмо од латинице. Ово јасно признаје друго мишљење, по коме је ћирилица „традиционално писмо у Србији“ (што је уско - треба: „у Срба“!), али налази „да двоазбучност није... зло,

латиницом, или једну књигу овако, а другу онако.

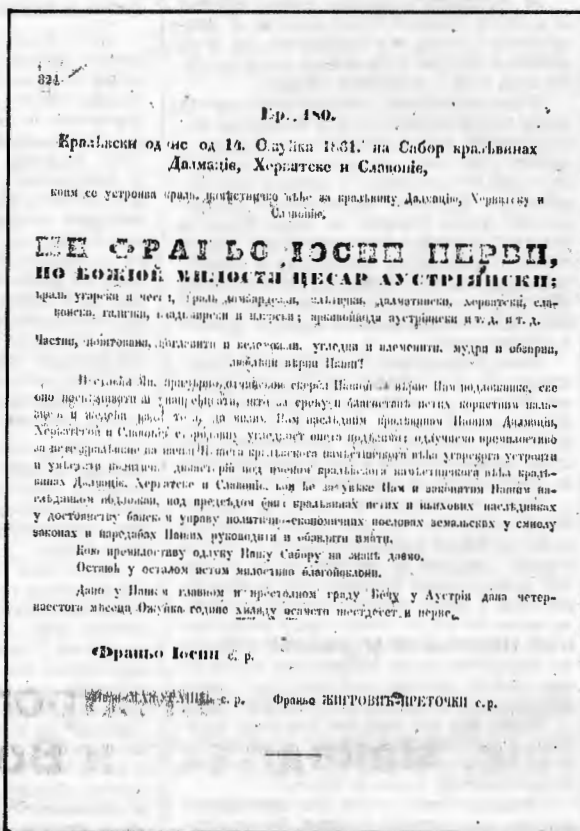
Има мишљења да треба да употребљавамо и латиницу, јер се иначе неће употребљавати ћирилица у Хрватској и Босни. Међутим, чињеница је да смо ми скоро потпуно прешли на латиницу, а ипак у Хрватској ћирилице скоро да и нема, иако ју је било још у Аустрији.

По једном мишљењу писмо и није важно - свеједно је да ли ће се глас „ш“ писати на један или други начин. Али у том случају је чудно да се сви народи сем Срба толико држе до свог начина писања. Није ли ипак добро да се и ми држимо свога? Каже се и да се у корист ћирилице изјашњавамо „родољубивом реториком“ због „жала за прошлошћу“, а не на основу „научних аргумената“, а не наводе се никакви такви аргументи за латиницу. Верност прекршеном (и погрешно схваћеном) договору није такав аргумент.

Најзад, и најважније. Ако остане мо при „равноправности“, изгубићемо потпуно ћирилицу, па тиме и толико хваљену „двоазбучност“. Ако то хоћемо, треба да добро претресемо разлоге за и против.

Закључак је да треба да се вратимо на стање у старој Југославији и првих двадесетак година у новој, када је у Србији постојала слобода за сваког у погледу писма, а ипак није било никаквих проблема, јер је нормално по правилу употребљавана ћирилица. Промене устава и закона треба да обезбеде управо такво стање, тј. да Срби поново употребљавају своје писмо у Србији, као и да сви народи могу да употребљавају свој језик и писмо на целој територији Југославије. Прописи би требало да доведу до тога и без примене санкција, као израз народне свести, али у случајевима ометања права и обавеза и њих не треба избегавати.

Др Радомир Д. ЛУКИЋ

ПРОГЛАС ФРАЊЕ ЈОСИФА ИЗ 1861.

него велика предност наше културе“. Није јасно у чему је предност, која нам поставља толико проблема, због чега су се истакнути људи наше културе (као Скерлић, нпр.) заузимали да се сложимо с Хрватима око једног писма. А затим, зар је тако тешко научити двадесетак латиничних слова, па тако обезбедити ту велику предност и без усвајања латинице? Уосталом, Срби су учили и знали латиницу већ у старој Југославији, а ипак су писали ћирилицом.

Има и гледишта која хвале Србе што се држе Новосадског договора, иако га Хрвати крше. Пре свега, мислим да нас тај договор не обавезује на поједнаку употребу оба писма, а да напуштање ћирилице значи, ако је такво тумачење тачно, тешку повреду тог договора. У сваком случају ко заступа пом. мишљење требало би да захтева и од друге стране да се држи договора. Сматрам да је у сваком случају непријатно тражити од једног народа да поједнако употребљава оба писма, па да, нпр., једну страну штампа ћирилицом, а другу

Наш свакодневни живот

Све наше „Г“

Ексхумација зловоље као опомена

Драма Јована Радуловића „Голубњача“, о којој се крајем 1982. и 1983. године писало тако рећи из дана у дан, доспела је поново у јавност. Томе је допринело Друштво књижевника Војводине које је - како су објавила средства информисања - покушало да разјасни генезу „Голубњаче“, представе која је, под силином политичког притиска, скинута са репертоара Српског народног позоришта у Новом Саду 13. децембра 1982. године, и без икаквог рационалног основа претворена у случај без преседана и политичко-културни скандал. Мериторна културна јавност успела је, срећом, да одбрани ово уметничко дело, које је - сетимо се - у Новој Горици било и награђено. Али, зла политичка воља која се била окомила на ову представу (коју је режирао Дејан Мијач), затрвала је културну атмосферу и оставила, пре свега, у Војводини тешке и озбиљне последице.

Речи представе, изашаје, Ви је исечак којој су, руководи и поједи партијскан бро позориш Прем формул све то у удружен акције вине рества. Ретичке „Други ј љви да тичке т стављал са „шом мом, по ка Ђога енцикло у Загреб Фијак нема см дијалект узгојо изво об сведочи и спремо са ње ге. Па и чења ве би напи бием пол текста ј као „најности“, између лега“, „о ничка к крмачен вим реч протежи ри би л што их сместим речено.“ Ето, р

Оснивачи и суоснивачи Вукове задужбине

Вуковој задужбини приступило је и обезбедио оснивачки улог Институт за југословенске књижевности и општу књижевност у Новом Саду. У својству суоснивача Вуковој задужбини приступили су: Никола Петровић у спомен редитеља Петра и Станојке и брата Марка из Пауна код Ваљева; Иван Тасић у спомен стричева др Ђорђа Тасића, професора Правног факултета у Београду и др Јована Тасића, неуропсихијатра из Београда; Драшко и Слава Грујић у спомен на Алберта Бирона, даваоца коштана сржи; Миодраг Стајић са породицом у спомен родитеља Милице и Кузмана из Ниша; Даница Бокић у спомен родитеља Милеве и Младена Бокића из Ваљева, сестара Лепосаве Поповић и Видосаве Вукчевић, учитељица, Софије Јовановић, историчара, брата Драгољуба, пензионера и зета инж. Петра Јовановића; Бранислава Ћирић, студент; Драгиша Стефановић у спомен Славици; Гроздомир М. Марић; Олица Павловић у спомен родитељима Беби и Андри Г. Павловићу, Голубац, Брњица на Дунаву; инжењер Недељко Богунковић у спомен оцу Петру, учитељу и сестри Марији, учитељици; Славо Трикић - сви из Београда; у спомен на велике поштоваоце и следбенике Вуковог дела, проту Милана и проту Михајла Смиљанића из Равни приступиле су породице Смиљанић, Цицварих и Анђелија из Београда и Сирогиња; Славољуб Николић из Босанског Шамца са супругом Ружицом и децом Гораном и Срљијом у спомен мајци Живани и оцу Драгину Николићу из Пасковца код Тршића.